List 6.

NOVICE

Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 5. februarja 1868.

Gospodarske stvari.

Ali je boljše, živino v hlevu pasti ali zunaj na paši?

Na to se lahko odgovorí.

Na dobri paši živino imeti, v takem kraji, kjer se pokositi ne dá, se zgubí gnoj, druzega ne, klaja pa prihrani. Na prazni paši pa jo imeti, se ne zgubí le gnoj, ampak tudi sicer nobenega dobička ni. Če bi se živina v hlevu redila, in bi se ji v hlev klaja nosila, ki se poleti lahko pridela, bi živina lepša bila, bi krave več mleka imele, bi mati več masla prodala, in hiša bi lep kùp dobrega gnoja imela, in muhe bi živine v tamnem in posnaženem hladnem hlevu ne nadlegovale; tudi ni v toliko nevarnosti nalesti kužnih bolezen. Z dobrim tako pridobljenim gnojem bi se njive gnojile, in na njivi bi se desetkrat več in boljše klaje zelene in suhe dobilo, s ktero bi se živina poredila, kakor se je na taki prazni spašnji dobiti more.

Ali tedaj srenjski pašniki niso velika dobrota za srenje?

Navadni srenjski pašniki v dolinah, kjer bi se lepi travniki, ali lepe, dobre njive dale narediti; ali v hostah, kjer živina mladi les zatira, so take paše gotova neumnost in zguba. Na planinah, kjer se ne dá lahko kositi in mrva domú spravljati; ali pa se to ne splača, so take spašnje nekolika dobrota, ker se ondi živina celo poletje pase, se molze, se po redi vse godí, se živina zredí in vpita in se domá veliko klaje prihrani.

Kaj je tedaj s takimi srenjskimi spašniki storiti, kakor razdeliti jih med sosede, da bo potlej vsak svoj del varoval in lahko dobro obdeloval, njive ali travnike naredil, in na njih kmalu toliko pridelal, da bo na spašnje prav lahko pozabil in se svoji poprejšnji neumnosti čudil. Samo, če bi kje srenjski spašniki se ne dali obdelovati; če bi kamenit ali tak svet bil, da ne kaže iz razdelitve nič dobička, in bi paša ondi za ovce, koze, ali za živino vendar še največ dala, postavimo, v bregih, na visocih planinah itd., naj bi ondi taki srenjski pašniki ostali.

Kmetijski gospodar naj računi!

Ako kmetovalec hoče vedeti, koliko mu gospodarstvo sploh ali kteri del kmetije donaša dohodkov, mora si sproti zapisovati dohodke in stroške, — to je, računi (rajta) naj!

Zapisniki taki naj bodo razdeljeni za vsaki del kmetijstva, in kar je le mogoče, lahko razumljivi in preprosto narejeni, da računanje ne stane niti veliko časa niti učenosti itd. in nam vendar vsaki čas pri pogledu računov natanjčen pregled kažejo, koliko je ta ali uni del kmetijstva boljši ali slabši, na dobičku ali na zgubi. Kdor ne računi, ni dober kmetovalec, in ne more v svojem gospodarstvu nikoli gotovo vedeti za dohodke in stroške. — Kako more kmetovalec se prepričati, ako sproti ne računi, na primer pri pitavni živini, ali ima dobiček ali zgubo; kako more vedeti pri sejanji lanú, repe ali kake druge kupčijske rastline, ali mu dobiček donaša ali ne, ker ne vé stroškov pridelovanja, niti dohodkov za pridelovanje primerja.

Ne samo to, temuč tudi še drugi vzroki so, da gospodar kmetiške račune spisuje.

Dolgih zapiskov pisati pa gospodarju ni mogoče, ker gospodar po svojem poklicu mora biti priča vseh kmetiških del in opravil, pa bi tega ne mogel, ako bi spisaval cele bukve. Vsaki dan pa se more pri spisovanji računov kake pol ure pomuditi, in več mislim, ne bi se potrebovalo. Kmetovalec, ki zapisnike že delj časa dela, ne bode se dal pregovoriti, da bi jih opustil, ker se je prepričal, da so mu v korist in prid.

Tisti, ki bi hoteli ta nauk posnemati, imajo zdaj o začetku novega leta najlepši priložnost, svoje blago, živino, klajo itd. zaznamovati, po tem pa dohodke in izdajke gospodarstva svojega. J. Sajè.

Ne dajte se vsem ljudem križem ženiti!

Še se spominjamo, kako krepko se je gosp. dr. J. Bleiweis v deželnem zboru poganjal za to, da ne bi se smel ženiti vsak berač in da bi županije imele moč zabraniti take ženitve zgolj le „na hlače“, in je pobijal razloge grofa Antona Auersperga, ki je zagovarjal pravico, da se sme ženiti vsak berač. Kako je neki to, kdo je kriv, da so županije zdaj vendar brez prave oblasti zoper to nadlogo? *) Ali mislite, da po tej „frajosti“ pomoč dojde cesarstvu, ali deželam, ali soseskam? Za Boga! da ne. Po tem nimajo niti cesarstvo, niti dežela, najmanj pa občine koristi, marveč veliko škodo. Pregovor je ta: „če kmet ne orje, gospod bi moral lačen biti“, in „če kmet trte ne sadí, gospod bi moral vodo piti“. In ravno po ženitbi vsakega postopača se godí kmetu velika krivica; če že ena sama oseba živeti ne more, kako bo tak svojo ženo, in če mu Bog še otrók dá, družino preživiti mogel? Kako drugače kakor s sleparijo ali tatvino. In če takošnega postopača nesreča zadene, da zbolí in je za delo nezmožen, ali da pride v kak večleten zapor, kdo bo takrat njegovo ženo in otroke živil? Kdo drugi kakor njegova občina (soseska). Naj tedaj slavni deželni odbor to reč iznova prinese v deželni zbor, da se prenaredí nesrečna postava, ki množí siromašino po deželi, da

*) Nesrečni §. občinske postave je tega kriv. Vred.

je groza. Kmetu se že tako huda godí, — v nebó vpíjoča krivica je, da se mu še veče butare nakladajo s tem, da se sme vsak berač ženiti v nadlogo svojih sosedov. *)

Politične stvari.

Nove državne razmere.

V zagovor slovenskih národnih zastopnikov.

Spisal L. Svetec.

(Dalje.)

Če obžalujemo, da je za zdaj dvalizem preobladal, ki po našem prepričanju niti državi niti nam Slovanom ni v korist, po drugi strani spet ne smemo prezreti, da ta dvalizem vsaj ni tak, kakor smo se ga od začetka bali. Mi smo se od začetka bali, da dvalizem ne bo druzega, nego dvojni centralizem z nemško in magjarsko supremacijo. To je bil naš strah, in zato smo se v adresi deželnega zbora kranjskega tako skrbno zavarovali proti vsaki škodbi ali povredi deželne avtonomije.

Ta strah se pa vsaj zastran dežel in kraljestev takraj Litave ni potrdil. Kako bo za dežele onkraj Litave, še ne vemo, ker državnopravne razmere med trojedno kraljevino, Erdeljem in ogerskim kraljestvom, potem vprašanje zastran narodne ravnopravnosti nemagjarskih narodov pod ogersko krono živečih še ni dognano.

Za naše dežele vemo, da po ustavi od 21. dec. l. l. strog centralizem ni več mogoč. Nam ni le ostala vsa avtonomija, ki smo jo imeli po dosedanji deželni ustavi; ona nam je znatno še pomnožena.

Predaleč bi me vodilo, ko bi hotel vse pravice naštevati, ki po novi ustavi deželnim zborom prirastejo. Omenim le, da bodo odslej sami deželni zbori postave dajali v vseh rečéh, ki se tičejo občin, potem realnih, tehniških in posebnih šol (fachschulen), potem umetnosti in znanstev, ustanov (štifteng), bogočastja; in do malega v vseh, ki se tičejo policijstva.

Národna ravnopravnost ima svoje poroštvo v §. 19. osnovnih državljanskih pravic, ki se glasí tako-le: „Vsi državni narodi so ravnopravni in vsak narod ima nedotekljivo (nepovredljivo) pravico do ohranitve in gojitve svoje narodnosti in svojega jezika.

Država pripoznava, da so vsi v deželi navadni jeziki enakopravni v šoli, v uradu in v javnem življenji.

V deželah, kjer več narodov prebiva, naj se učilnice tako uravnajo, da bo vsak teh narodov, brez da bi se moral druzega deželnega jezika učiti, imel potrebne pomočke, da se v svojem jeziku izobrazi.“

Po tej naredbi je tedaj tudi vsaka supremacija enega jezika nad drugim pravno prestala.

Naj temu še dodam, da je po §§. 11. in 12. nove ustave obveljal tisti princip, za kterega smo se pod Schmerlingom federalisti, sklicovaje se na oktobersko diplomo, na vso moč poganjali, namreč, da so v postavodajstvu deželni zbori za vse to kompetentni, kar ni naročito (izrekoma) državnemu zboru pridržano. Po februarskem štatutu Schmerlingovem je bilo to ravno narobe, namreč, da je vse bilo državnega zbora, kar ni bilo naročito deželnim zborom izročeno. Razloček je bistven. Februarske ustave princip je bil centralističen; sedanji je pravi federalistični, ravno tisti, na kterem sloní avtonomija švicarskih kantonov, ali združenih severno-amerikanskih držav.

Potem je po §§. 8. in 9. postave o delegacijah, ktera določujeta, da vsaka dežela ima svoje delegate, in da te volijo državni poslanci tiste dežele sami, skrbljeno, da se tudi v najvišjem državnem zastopu vsaki deželi svoja osebnost (individualnost) ohrani.

Tako, mislim, je dokazano, da takošen centralizem, kakor smo se ga bali, ni nastopil in da nova ustava nikomur pravice do supremacije nad drugimi ne daje.

Vem, da mi na to kdo poreče: Nemci imajo vendar djansko supremacijo; njih je večina v državnem zboru, iz njih je narejeno sedanje ministerstvo.

Res je to, pritrjujem; ali, kar je, ni, da bi moralo po ustavi tako biti. Cesar ima tudi po novi ustavi neomejeno pravico, v ministerstvo poklicati, kogar hoče. Ako je zdaj več Nemcev, more drugikrat več Slovénov poklicati. Ako imajo zdaj Nemci v zboru večino, na isti postavni podlogi smo jo imeli pod Belkredijem Slovéni. A kar je že po februarski ustavi mogoče bilo, to je po sedanji v našo korist popravljeni še laglje.

Naj mi pa nihče ne podtika tega, da hočem s tem le nove državopravne premembe hvaliti. Zagotovljam, da mi ni ne za hvalo ne za grajo, nego za resnico. Kar pripovedujem, to je faktično, in moja želja je le, da bi se to, kar se je zgodilo in kar je zdaj, sodilo tako, kakor je. Veliko-važna, jaz bi rekel, osodna pomemba nove državne prenaredbe za Avstrijo in njene narode nalaga nam sveto dolžnost, da smo resnični, brez obzira, ali je resnica drugim všeč, ali jim ni; ali se ž njo prikupimo ali odkupimo.

To je moje stališče in jaz bom vsakemu od srca hvaležen, ki me bo opomnil, če se kaj proti resnici pregrešim.

Še nekoliko druzih ugovorov moram omeniti.

Nekteri, mi se zdi, menijo, da ima sedanja ustava za vse večne čase taka ostati, kakor je, in da smo poslanci, ki smo se tega dela udeležili, domovini nepopravljivo škodo naredili. Ali to je zmota. Po parlamentarni šegi se vsaka postava, tedaj tudi ustava, v vsaki prihodnji sesiji lahko premeni; in nobena reč, niti čast, niti pravica ne brani poslancem, ki so v eni sesiji pritrdili čemur, kar je napačno, da bi v drugi sesiji ne mogli odtrditi, ali za kaj boljega glasovati. Ako so tedaj državnega zbora sklepi, kterih nikakor nismo mogli zadržati, ali smo ostali ali izstopili, napačni; oni nas ne vežejo dalj, nego do tistihmal, da jih bomo premeniti mogli; do tehmal bi nas bili pa tudi vezali, čeravno bi bili izstopili. Toraj nismo nikakor nič pokvarili.

Spet drugi pravijo, da smo slovenski poslanci s svojim ravnanjem Slovence pri druzih Slovénih ob vse poštenje pripravili. Ko bi bilo to res, mi bi gotovo težek odgovor imeli. Ali po moji misli to ni res. Če nam tudi kak dopis, ali recimo, celó vvodni članek v tem ali onem časniku kako neprijetno reče, naj nas to ne moti. Težko je dvema gospodoma, to je, samim sebi in drugim vstreči.

Kdor je pameten in naše okoliščine pozná, od nas ne bo zahteval, kar nam škodi, a drugim nič ne hasni.

Lahko bi tudi jaz povedal česko-slovanske možake, pred kterimi vsak nas rad kapo sname, ki so nam slovenskim poslancem rekli, da pri naših okoliščinah nismo mogli drugače ravnati.

Pa ko bi naše ponašanje res tako bilo, da bi nas Slovence ob poštenje devalo, saj nismo sami taki. Na tisti grešni klopi, kakor mi, bodo sedeli tudi Poljaki in Tirolci, in naša sramota, ker smo po moči najmanjši, bode gotovo najmanjša.

Nekteri tudi mislijo, da bi bili mi poslanci, srčno

*) „Novice“ so že lani povedale, da bo deželni odbor prinesel to stvar v prihodnji zbor, ker on sam najbolje čuti to veliko nadlogo; al zdaj so mu po postavi roke vezane, da ne sme proti njej delati, če tudi se vpira kar le more beraškim ženitvam.

Vred.

izstopivši iz državnega zbora, veliko moralno moč vdihnili Slovencem, in storili, da bi bili spet vsi složni. Jaz te misli nikakor nisem. Slabo bi bilo, ako bi moralna moč slovenska zavisna bila od tega, kako ta ali oni poslanec glasuje ali dela. Ali morda ni bilo moralne moči med nami, ko je bila večina slovenskih zastopnikov ne samo, recimo napačnih misli, nego odločno nemška in naši narodnosti sovražna? Ali nas je ponašanje naših zastopnikov pod Schmerlingom zadrževalo, neutrudoma za narod delati, in pod Belkredijem in Beustom v zborih večino dobiti? Vrh tega v politiki, kakor na vojski, ne odločuje le moralna, ampak tudi fizična moč in razumnost in slab je tak vojvoda, ki se v bitvo spušča takrat, ko vidi, da ni dosti jak, in da ga močneji sovražnik lahko razbije in zatare.

Tudi zastran sloge mislim, da se tisti motijo, ki menijo, da bi bil naš izstop iz državnega zbora vsem Slovencem po volji. Jaz sam jih poznam previdne in skušene slovenske rodoljube, ki so drugačne misli. In naj bi bili po našem izstopu še nasledki nastopili, kakor smo se jih po pravici bali; naj bi bil Bach na Kranjskem še ostal, in nadaljeval svoje delo proti narodnim možem, časnikom, šolam, volilcem itd., naj bi bilo narodnjakom na Kranjskem jelo pri volitvah za deželni zbor in za druge zastope napak hoditi: kako hitro bi se bila kritika obrnila in nemara, da ti, ki zdaj vpijejo, zakaj nismo izstopili, ti isti bi nam bili potem še glasneje očitali, da je naš nerazum, naš nespametni izstop vse te stiske in nesreče kriv. Tako bi tudi pri tem našem ravnanju ne bilo brez razprtije ostalo.

Ali če nam je res kaj za slogo in medsobno dobro porazumljenje, jaz vem do tega drugo, prav lahko pot. Naj privolijo tisti, ki nas sodijo in obsojajo, nam poslancem toliko pravice in svobode, kolikor je sebi svojé. Oni mislijo, da pravo trdijo, da želje in potrebe slovenskega naroda poznajo, da v njegovem imenu in na njegovo korist delajo. To isto mislimo tudi mi za-se. Naj se nam privoli, da smemo tudi mi svoje prepričanje imeti in po njem ravnati, pa je cele pravde konec.

Če se nazadnje pokaže, da so naše misli krive, kar pa dozdaj še ni očitno — potlej bo narod pri druzih volitvah druge može izbral, in sicer tiste, za ktere bo skušnja pokazala, da so bili previdnejši in pametnejši od nas.

Po tem načelu, mislim jaz, bi mi, da-si v tem ali onem različnih misli, lahko prijatelji bili, in složno, vsak na svojem mestu, v naroda prid in napredek delali.

Naposled omenjam še to, kar se nekteri bojé, da bo nova ustava veri škodljiva. Jaz se tega ne bojim. Ustava sama nima po moji misli nič veri niti cerkvi nevarnega. V tolažbo tistim, ki se tega bojé, lahko povem, da kardinal Rauscher, ko je bila ustava v gospôski zbornici na vrsti, iz verskih obzirov ni nasprotoval, temveč je pri tretjem branji za-njo glasoval.

Ne bom rekel, da bi sedanja večina državnega zbora ne mogla kaj cerkvi in verskim resnicam nasprotnega skleniti; ali tega ne bo sedanja ustava kriva; kaj tacega bi se tudi po februarski ali drugi ustavi lahko zgodilo, ako zborna večina in vlada nimata pravih misli.

(Konec prihodnjič.)

Starozgodovinske stvari.

Kakošnega rodú so bili starodavni Karpiani?

Spisal Dav. Trstenjak.

(Dalje.)

Presodimo še tukaj na kratko dela tega junaškega naroda.

Avreli Viktor [1]) in Vopisk sporočata, da so Karpiani okoli leta 180—192 po Kristusu mogočne Rimljane prisilili na podavanje tributa. Za cesarja Karakalla (212) so se bojevali proti Moisom (Mysii), kteri so prebivali na desnem bregu Dunaja v današnji Srbii. [2]) Pozneje so se združili z Gotini, Borani in Vrugundi.

Ker so videli, da Goti dobivajo od Rimljanov denarno pomoč, so tudi Karpiani poslali poslance do Tullija Menophila, kteri je bil poveljnik Moesii, in so drzno terjali, naj se tudi njim ta pomoč daja, rekši, da so oni boljši kot Goti.

Rimski cesar Philippus Arabs se je, ker so čez Dunaj stopili in Panonijo plenili, dve leti bojeval ž njimi (245—247). V tem boji so se posebno arabski Mauri hrabro držali, in pomagali, da so Karpiani bili potolčeni. [3]) Philip je dal v ta spomin denar kovati, kteri ima napis: „victoria carpica“, in cesar je dobil od rimskega starešinstva priimek: Carpicus Maximus.

Pozneje so se združeno bojevali z Goti, Borani in Vrugundi, in Zosim pripoveduje, da nobeden ni bil kot Illyrika in Italije pred njimi varen, celó v Azijo so se ta plemena upala. Zosim zmirom govorí o četverih plemenih (γένη), ktera so se združeno vojskovala proti Rimljanom in stavlja jih zmirom v tej vrsti: Borani, Goti, Karpi in Vrugundi (nekteri codices imajo Phrugundi). Dognano je, da Borani in Goti so bili nemškega rodú, Phrugundi pa staropruskega.

Tudi Jornandes, [4]) popisovaje vojno teh plemen z Rimljani, imenuje ta ljudstva po Zosimovi vrsti, pa zraven tega še tudi imena vojskovodjev: Respa, Veduco, Thuro, Varo. Respa*) je toraj bil vojvoda Boranov, Veduko Gotov, Thuro Karpianov in Varo Vrugundov.

V imenu Thuro dobivamo nov dokaz za to, da so Karpiani bili Sloveni. Ime Turo je do današnjega dne zeló omiljeno prebivalcem karpatskim. Priimek Tur so imeli junaški vojskovodje slovanski, postavimo: Jar-Tur, Tur-Vsevolov v pesmi o polku Igorovem. Cela betva Slovakov se velíjo Turčani in vesi: Tur, Turec itd. je obilo na Slovaškem.**) Po Šafaříku je bog boja se zval pri starodavnih Slovanih Tur, tedaj zeló naravno, da so vojaški vodje nosili ime Turo.

Karpiani, dasiravno večkrat od Rimljanov premagani, vendar niso mirovali, temuč za cesarja Galerija (leta 295) so sopet čez Dunaj v Panonijo pridrli, zato je začel Galeri proti njim ljuto vojsko, in jih je 305. leta večidel s silo preselil v Panonijo. Avreli Viktor piše: „v tej dôbi so bili Markomani premagani, in ves rod Karpianov na naše (rimsko) zemljišče prepeljan, kar se je z jednim oddelom že za Avrelijana zgodilo.

Sv. Hieronim pa v svoji kroniki piše, da so Karpiani v 8. letu Dioklecianovega vladarstva (292—293) bili na rimsko zemljišče preseljeni, gotovo ne kot sužnji, temuč kot „deditii“ — na podlagi podvrženske pogodbe.

---

[1]) Aurell. Vict. 39, 43. Vopisc. 39.

[2]) Corpus script. hist. Byzant. ed. Bonn I. str. 124.

[3]) Zosim. I, 20. I. 31.

[4]) Jornandes, cap. 20. primeri kommentar k Zosimovemu in Jornandovemu sporočilu, Wietersheimov v njegovi knjigi: „Gesch. der Völkerwand. II, 356.

*) Ime Respa, Raspo je staronemško, primeri Heinrich Raspo.

**) Na Štajarskem je vas Turjanci, kraj Mure. Pravijo, da jo je postavilo sedem turov. Tur pomenja toliko kot velikán. Stalo je tam sedem hrastov, te so turi izmeknili, in zatega voljo prê nemško ime vasi Turjanci — „Siebeneichen.“ Turo tudi zna pomenjati tura, Urus, Auerochs, ter bi se ujemalo z imenom gotinskega vojskovodja: Wisand (Procop „Bell. Goth.“) Pis.

*

Idatius[5]) pa pravi, da je rod Karpov bil pod konsuloma Fuskom in Annulinom (leta 295) na rimsko zemljišče preseljen „in Romania se tradidit.“

(Dalje prihodnjič.)

Ozir v pretekle čase.

Kako so stari Slovani mrliče pokopovali?

Kadar je kdo umrl, najele so žene, da so po mrliču jokale in mu hvalo pele.

Ta navada se nahaja še dandanašnji pri Hrvatih, Vlahih in Morlakih v Dalmacii. Pa tudi pri primorskih Slovencih okoli Reke in Trsta.

Kakor Dobrovsky dokazuje, Slovani so v predkrščanskih časih svoje mrliče sežigali na prostoru, ki so ga „kostér“ imenovali. Rusi še dan današnji grmado „kostér“ imenujejo. Pepel sežganih kostí so skrbno pobirali, in ga na kraji, ki je bil za to odločen, v velikih vrčih ali kruglah hranili. Mislé, da tudi po smrti človek nekoliko pozemeljskih potreb čuti, so k vrčem s pepélom mrličevih kostí majhne vrčke z jedmí in pijačo postavljali. Pred 200 leti so neki še tudi Slovenci meso in kruh na grobe svojih žlahtnikov ali rodbenikov nosili. Menili so, da se mrtvi teh jedí poslužijo, kadar ponoči iz grobov vstanejo. Da mrtvi ob enajstih ponoči vstajajo in do polnoči okoli hodijo, to pa veliko praznovercev še dandanašnji veruje.

Mrtvemu v čast so imeli stari Slovani nekoliko dni po smrti veliko pojedino. Ta spomin žalosti so na kmetih ne le Slovani, ampak tudi Slovenci noter do zadnjih časov ohranili. Kakor nekdaj, tudi zdaj bližna žlahta to pojedino ponavadno sedmi dan po njegovi smrti daje. Zato se imenuje taka pojedina sedmína. V nekterih krajih jo imajo osmi dan po smrti. Ondi jo imenujejo osmina ali osmica. V drugih krajih jo imajo pa precej po pogrebu; vendar jo imenujejo po stari navadi sedmino, v nekterih krajih pa tudi pogrebščino. Pred pojedino molijo na glas za mrtvega. Potem se ga spominajo tudi med jedjo. Hvalijo njegove dobre lastnosti. Pijejo mu na dušno srečo. Kadar začnó suhe jedí na mizo prinašati, kakor slanino, šarkeljne, bob in orehe, je znamenje, da gré sedmína h koncu. Končajo jo po starej slovenskej navadi z molitvijo in se razidejo.

Listi iz Londona.

II. list. Mojemu dedecu.

Dolgo je že sicer, kar ste nekam zginili, pa ne vem, kamo; al bi Vam za tega del ne pisal? Morebiti ste zapustili ta svet, ki je dandanes res prava dolina solzá — in ker Vam je od nekdaj bilo rudarstvo silno pri srcu, v luni pa, kakor nam zvezdogledi trdijo, da je veliko hribov in gorá, kaj? ako Vas je srce gnalo, da ste se preselili v luno, kjer gotovo ni davka odrajtovati, če kdo po rudah sledí, kakor se mora v Avstrii odrajtovati, ako tudi nobene rude ne stakne! Za trdno se tedaj nadjaje, da kopljete rudo v luni, adresiram pisma svoja v luno, saj pošta mora v luno iti, ker se od nekdaj tisoč in tisoč zaljubljenih pesmic in izdihljejev od vseh straní svetá tje gori v luno pošilja. Jaz o luni nikakoršnega pravega pojma nimam, da-siravno sem nekoliko zvezdoslovnih spisov in cel kup pesmic „na luno“ ali „luni“ prečital, al vse to me nikakor ni razjasnilo, temuč še bolj „lunastega“ činilo, vrh tega pa še v Londonu malo kedaj luno vidim, posebno sedanji čas ne, ko je mesto polno smradljive megle.

A veste, dragi dedec, zakaj bi jaz rad luno poznal? Glejte, meni so ona nora leta, v kterih je vsak človek bolj ali manj zaljubljen, že minula brez te sreče ali nesreče, — res nenaravna izjemka! — vendar zdaj vidim, da tudi že druga leta odbegajo, in bojim se, da mi še ta brez nje in brez žene minejo. Ženitva je prevažna stvar, in v to bi se rad ne podal brez Vašega nasveta; mislil in mislil sem o tej zadevi sèm ter tjè in nazadnje to-le izmislil: Jaz sem sicer precej grbav, a vkljub temu hotel bi ljubico lepotico; take pa nikakor nimam upati, in ako bi mi tudi ta sreča došla, saj pozemeljskim lepoticam lepota brž mine, vse se strašno naglo postarajo. V Londonu se zdaj snuje klub ali družba za poštene samce ali neženúhe, to je „Bachelors-Club“ in v ta klub po vsej priliki stopim, vendar tudi o tem še Vašega nasveta potrebujem, predno večno obetam biti samec. Povejte mi tedaj: kakošna je luna? je li res takošna lepotica, kakor jo naši pesniki popevajo? je li tudi ona v koga zaljubljena, ali je še vedno deviška Diana? Ali morebiti je že vdova in ima mnogo zalih hčerk? Da! v luni je gotovo vse zalo in krasno, posebno pa dekleta. Starost jim nič ne škoduje, komaj se starajo, že so sopet z luno vred mlade. Kakošna zguba, da ni tako pri nas na zemlji! Zato pa hočem popustiti vse misli na pozemeljsko ženitev in raji v luni si ljubico poiskati, ako mi jo Vi ondi priskrbite. Štatuti londonskega „Bachelors-Club-a“ dovoljujejo v luni ali pa gospodičino luno samo ljubico imeti; to mi tedaj nobene zgube delalo ne bode, temveč še imam upanje, da me to društvo zavolj posebnih sposobnosti in lastnosti mojih za prvosednika izvoli. Dobri stari atej! vem, da boste svojemu vnuku najboljše svetovali, in da tako smem brž pričakovati na svoje vprašanje in prošnjo odpisa, kterega si zeló želim.

Zdaj naj Vam pa nekoliko o Londonu omenim in povem, kako je velik. Že Vi ste mi o njem čudežev pripovedovali, ko sva še na Pohorji ovce pasla. Tega se še dobro spominjam; al za Vaše dôbe je bil London ves drugačen, kakor je zdaj; zdaj bi tukaj še mnogo večih čudežev videli. Pa kako bi Vam ga popisal, da bi bilo kratko in vendar očividno? Mislite si, da je škratelj enkrat, ko ste ravno spali, vse trge in mesta, ktera se nahajajo po celi Štajarski, Koroški, Kranjski, po Goriškem in Tržaškem, po Primorji in po Hrvaškem in še posebno mnogo fabrik iz druzih pokrajin avstrijskih na vegasto planjavo znosil, — to bi bilo po priliki velikost ali vnanji obris londonskega mesta. Stanovnikov ima zdaj London, ako angležka štatistika ne laže, 3 milijone; nekteri trdijo, da še več, pa jaz jim skoro ne morem verjeti. To število bi toraj toliko bilo, kakor je prebivalcev vseh skupaj po omenjenih deželah, namreč Štajarskem (brez krofačev), Koroškem (tudi brez njih), Kranjskem, Goriškem, Tržaškem, Isterskem, Primorskem in Hrvaškem. Skoz mesto teče reka precej široka in globoka, čez ktero so krasni mostovi, na vzhodni strani mesta ima ta reka veliko ladjostajo ali loko, v ktero dohajajo ladje ali brodovi iz vseh straní svetá in dovažajo ter odvažajo vsega, kar svet ima. Evo Vam popisa, kakor se dodaja gledišćinim igram, da si bralec lože misli odre; a res blizo takošen je tudi moj namen.

Ako Vas bodo londonske pojedinosti zanimivale in ste s tem odrom zadovoljni, igrati hočem na njem in Vam tako v prihodnjih listih posebnosti velikanskega mesta pojedino popisavati.

[5]) Idatius, descript. consul. Chron. ed Roncalli II, 84.

Zabavno berílo.

Juri Štrkelj najde zaklad.

Spisal Ivan Zarnik.

(Konec.)

Bilo je eno leto po tej prigodbi. Juri je že vse pozabil, kar se mu je lani pripetilo. Ker ni imel za kaj vinca kupiti, zato se je počasi tudi odvadil pijančevati; jel je misliti, kako bi si vsakdanji potrebni kruhek pridobil.

Enega dne pride na ono mesto, kamor je pred letom za skednjem lonec sè kurjekom treščil. In kaj vgleda v svoje veliko začudenje na tem mestu? Dve sto in dva in dvajset lepih, mladih drevesec rastlo je na tem mestu iz zemlje. Ne more mu v glavo, kdo je drevesca semkaj zasadil.

Misli si, da iz čepin starega lonca, kterega je pred letom semkaj vrgel, vendar ta drevesca niso izrastla. Sam Bog vedi, kako so ta drevesca le-sem prišla?

Drevesca pa so veselo rastla, ker kurjek, ki ga je bil Jurče na to mesto zagnal, jim je prav dobro teknil in njih rast pospeševal.

Ko so bila drevesca že dosti dorastla, lepo jih v vrste na vrt presadí, in potem požlahní. Dobil je zdaj Jurče veliko veselje do sadjereje, kar mu je pa tudi veliko dobička in koristi donašalo.

Dragi bralci „Novic“! Na sv. Miklavža dan je bilo ravno tri leta, kar sem bil na Visokem polji pri Brenčekovemu Jurčetu. Videl sem prelepi sadni vrt njegov; opazil sem tudi, kako marljivo Juri Štrkelj sadno drevje oskrbljuje; videl sem pa tudi, kako vrlo se Jurju sadno drevje ponaša. Prinesel mi je Jurče polen okrožnik najžlahnejših jabelk iz svojega vrta pokusit, in povem ti, dragi čitatelj, da okusnejših jabelk, ko so bila ta, nisem še vse svoje dni jedel. Jaz sem hitel žlahna jabelka jesti, Jurče pa mi je pravil dogodke, ktere sem ti gori opisal, dragi bralec! Na zadnje pa je še Jurče pritrdil to, da je njegov pajdaž Marko le prav imel, ko je rekel, da utegne iz kurjeka še kaj dobrega priti. Se ve da sem mu jaz prav iz srca pritrdil.

Dragi bralec! ako hočeš dobra in žlahna jabelka jesti, svetujem ti, da greš na Visoko polje k Brenčekovemu Jurčetu, in porok sem ti, da še nisi nikdar takih jabelk jedel, kakoršna so gori omenjena. Vem pa tudi, da ti bo gostoljubni Jurče kaj rad postregel sè svojim pridelkom, in ti na vrh še kako šaljivo povedal.

Toda, dragi bralec! Jurčeta ne smeš drugi dan obiskati, ko ravno na sv. Miklavža dan, kajti ta dan Jurče najraji jabelka delí. Stori, kar ti svetujem, in — postreglo se ti bo, kakor se je meni postreglo.

Zdaj pa recite, dragi bralci „Novic“, ali ni res Juri Štrkelj, ‚šaca“ našel? Mislim, da mi pritrdi vsak poštenjak.

Naj pa častitim bralcem povem še to, zakaj je naš Juri namesti novcev (denarjev) kurjek v loncu dobil, in kako so mlada drevesca za Jurjev skedenj prišla.

Bilo je že omenjeno, da je bil Juri Štrkelj jako babjeveren in pa vražjev. Kar mu je kdo od copernic in „šacov“ pravil, tako trdno je verjel, kakor besedo v sv. evangeliju. Ker je muhasti in zviti tovarš Jurjev, Marka Muhec, videl, kako bi Juri rad z lahkoma do denarja prišel, zmisli si, da je v vražji dolini zaklad zakopan. Juri mu vse veruje. Lonec sè kurjekom pa je Marka sam na omenjeni kraj zakopal, pa tudi znamenja na hrast in staro bukev sam vrezal, da je tako Jurčeta tem lože preslepil, in ga bolj utrdil v njegovi veri, da je ondaj zaklad zakopan.

Namešal pa je Marko med kurjek jabelčnih pešek, kajti vedel je, da bo Jurče kurjek stran vrgel, in da bodo potem drevesca izrastla. Tje pa, kjer je bil lonec zakopal, je djal nekoliko starega trohljivega lesa, in to je bilo Jurju znamenje, da tukaj res zaklad zakopan leží. Dosegel je Marko svoj namen in tako Jurčeta srečnega storil.

Juri Štrkelj slavi sedaj v okolici svoji ko prav priden in vrl gospodar in prvi sadjerejec. Pravil mi je Juri, ko sem pri njem bil, da vsako leto še čez 200 gld. skupi za sadje. To so pač lepi denarci!

Drage „Novice!“ to se je godilo 1854. leta. Pisalcu teh vrstic se sili misel, da bi tudi dan danes dobro bilo, ko že pišemo 1868. leto, ko bi se našel kak Marko Muhec, da bi tako zasolil kakemu Jurju, ki hrepení le po tem, kako bi lahko dobro jedel in veliko pil, pa nič ne delal!

Dopisi.

Gorica. ⁂ *(Novi realkin ravnatelj.)* Vem, da so se vsi slovenski kraji naše grofije jako razveselili novice, ki jo je preljuba zadnja „Domovina“ prinesla. Za vodja tukajšne više realke, na kterej se je slovenščina dosedaj skoraj popolnoma zanemarjala, je izvoljen c. k. gimnazijski profesor g. Ferdinand Gatti. On zná razun nemškega tudi deželna jezika; slovenski pa ne samo govoriti, ampak tudi pisati; priča, očitna priča temu je zgodovinsk sestavek v nekem listu lanske „Domovine.“ Gledé na omenjeni in druge mojsterske sestavke pričakujemo od zmožnega spisovalca, da bo kot ravnatelj dosedaj jako uborno realko na bolj krepke noge postavil. Tudi pričakujemo od njega, da bo deželnima narodoma enako pravičen. Zlasti upamo, da pod njegovim vodstvom slovenščina ne bo več za durmi čepela. Bog daj, da bi se za naprej naši učenci več ne utapljali v vsezveličavi italijanščini! Hvala tržaškemu namestništvu, slava novemu ministerstvu, da ste novo ustavo na tanko izpolnovaje naši realki tacega vodja dali! *)

Gorica 1. sveč. —ab— **) Gosp. Ferdinand Gatti, novoizvoljeni direktor naše realke, ne zná niti slovenski brati niti pisati in tudi ne govoriti; ne samo tega ne, ampak on še celó ne razume slovenskega govora. Poleg nemščine zná italijanščino več ali manj mešano s furlanščino. Za nas Slovence ni; mnogim po mestu in nekterim po deželi je še dobro znano, kako je pred malo leti v neki šoli češčino grajal in se sploh s slovanskimi eziki šalil. O njegovi znanstveni spretnosti najrajše molčim, saj je nekterim že dobro znana. Nekdaj jo je tržaška c. kr. namestnija dobro poznala, zato je pred letom in nekaj čez vsem prosilcem — med njimi je bil tudi gosp. Gatti — odgovorila, da nobeden izmed njih ni pripraven za razpisano direktorsko službo. Namestnik baron Bach je tedaj po novem ustavu za sedaj nerazpisano ravnateljsko službo določil možá, kterega poprejšni namestnik za to mesto ni spretnega priznal! In novoustavno ministerstvo ga je potrdilo. Kako se neki ujema to z artik. 19. državne glavne postave od 21. decembra 1867. leta? „Erklärt mir — — — — Imamo ga, — gospod F. Gatti pa tudi ima — po čemur je tako dolgo hrepenel — ravnateljsko službo!

V Kastvu 27. jan. — Z velikim veseljem moremo zdaj javiti, da naša čitalnica zmiraj lepše napreduje, da nam je pri vseh velikih stroških lanskega leta za pohištvo, knjige itd. ostalo od dohodkov še čez 100 gold. Letošnji pustni čas imamo vsako nedeljo igro na tom-

---

*) Mi novega vodjo ne poznamo; jako ugodno bi bilo cesarstvu, ko bi bilo sl. ministerstvo izvolilo realki vodja, kteri bi Slovencem kot Italijanom zadovoljeval. Vred.

**) Od druge strani nam je došel le-ta dopis. Vred.

bolo, a 18. februarja ob 7. uri zvečer pa bomo imeli veliko veselico z domorodnimi govori, petjem, tombolo in s plesom, v ktero uljudno vabimo vse naše bližnje domorodce. Odbor.

Iz Črnomlja 1. sveč. J. Gr. — Huda zima z nenavadnim snegom, kakoršnega se tukaj v najbolj južnem kraji kranjske dežele že dolgo ne spominjamo, nam je cele trume divje zverine iz kočevskih in bližnjih hrvaških hribov pritirala. Pretekli teden je pogumen lovec v Poljanah staremu medvedu, ki jo je ravno iz Hrvaškega čez Kolpo primahal in se ni še dobro vode otresel, s kroglo „pôs“ podpisal, da je mahoma obležal. Kar je deželni zbor premije za divje zverine odpravil, se ne zná, da bi toliko volkov pobitih bilo. V prejšnih letih se je v Črnomlju skoraj zaporedoma vsako leto 70 do 100 gold. za pobite volkove plačalo; to nas v misli potrjuje, da se je za nekterega na bližnjem Hrvaškem, kjer se že zdavno niso premije izplačevale, ubitega volka iz kranjskega deželnega žepa lepi forinti plačali. Gotovo bo pa tudi sedaj lovec rad volka pokončal, ker mu koža in meso, kteremu ljudje tukaj posebno čudadelno moč pripisujejo, kakih 10 fl. vrže. Pravil je neki kmet, ki je unidan dva volka ubil, da je v malo dneh vse meso prodal — drago kakor maslo. Naj „Novice“ razglasijo to neumno vražo in ljudém dopovedó, koliko bolj koristno bi bilo, ako bi namesto funta volčjega mesá, ki stane znabiti kakih osem grošev, osem funtov živinske solí kupili!

Novomesto 1. sveč. — Ravnokar je izdala čitalnica naša imenik družbenikov svojih. Lepo število jih je — 117. Pričujoči pustni čas imamo še 4 veselice: 9., 16., 23. in 25. dne t. m.; ta poslednji ples bode v maškarah.

S Črnega vrha. — Drage „Novice“! v 3. listu t. l. ste prinesle dopis „s hribov vmes Ipave in Idrije“, kteri me očitno pred svetom osramotuje in po nedolžnem ob moje poštenje spravlja. Ker je pa dobro ime in poštenje več kot prijatel in bogastvo, tedaj sem primoran na oni dopis odgovoriti, za svoje ime se potegniti, in resnico javnemu svetu pokazati. Dopisnik J. H. me v omenjenem dopisu vrsti beračev, kolednikov in plajšarjev prišteva, ko pravi, da se te baže ljudí ne dá od hiše odpraviti brez špeha itd.*) Da pa jez nisem niti berač, niti kolednik toliko manj pa še plajšar, to bo vsak pošten človek mi rad pritrdil; to mi gotovo rada pričata, naša častita duhovna gospoda, pa tudi vsa soseska, ktera se o tej reči gotovo pritožiti ne more, in ktera me je, hvala Bogú, do sedaj še zmirom čislala. — Laž je, da se je letos pri nas malo pridelalo, ker letina je bila sploh dobra; revežev je pa povsodi dosti. — Dopisnik govorí dalje: da ga „srcé bolí“, — nevarno je, da mu ne bi počilo, ker vidi, da cerkovnik blizo 40 let prosto biro pobira tako, kakor so njegovi predniki jo pobirali, namreč: o blagoslovljenji hiš o božiču dobiva kruh ali potice kakor J. H. pravi; o blagoslovljenji ognja o veliki noči, ki se po hišah nosi, špeh ali kar si bodi; o košnji seno po silno starej tukajšnji navadi; pri obhajilih sočivja ali pa sadja, in o veliki noči tudi nekoliko korenin hrena, pa dvojno zadnje je dopisnik pozabil. Vse to je pa prosta bira, ako kdo dá ali pa ne, je dobro; sili se nikoli nobeden ne. Dobrih ljudí se pa tukaj ne manjka. — Laž je, da jaz zahtevam 20 gold. za drva, 10 gold. za metlje, ker to je bilo pred 6. leti pri ustanovljenji učiteljske službe določeno in v „fasijo“ vzeto. Da sem osebno hodil pobirat, to je res, zato ker je večina to želela. Veliko ljubše bi mi pa bilo, ako bi župan pobiral, ker bi mi težavno pot celega tedna prihranil; župan se temu ne ustavlja. Da se je dopisnik temu ustavljal, nisem vedel in laž je, ko pravi, da sem žugal da — — —“, ker nikoli se nisva besedovala; temveč je bil on meni vedno hinavsko prijazen! Vprašam: ali se ne pravi to: poštenje jemati poštenemu človeku, ljubi mir kaliti v soseski? in ali ni žalostno, da tak mož kot prvi svetovalec sedí v soseskenem zboru? — To v obrambo mojo!

Ivan Poženel, učitelj.

*) Vredništvo ni moglo misliti, da dopisnik v 3. listu Vas prišteva tej vrsti, ker oni stavek, kteri o teh nadlogah kmetov po deželi govorí, je popolnoma ločen od šolskega popisa. Rade se Vam vendar odpró „Novice“, da odvrnete od sebe, kar je krivičnega. Vred.

V Senožečah 28. jan. — Čujte strašno smrt! Včeraj proti 11. uri zjutraj se grejeta kmetica in njen mož pri ognji v kuhinji; žena pestva poldrugo leto starega sinčeka; mož vstane ter gré po nekem opravilu k sosedu, pa — Bog nas vari! — ni trpelo 5 minut, da mož pride nazaj, a že najde ženo v izbi na tleh skor mrtvo! Vse oblačilo na nji je zgorelo, ves njen život pa je bil tako spečen, da jej je koža od trupla viséla in nohti na rokah se od mesá ločili. Ako ne bi bila soséda po smradu te nesreče zapazila, gotovo bi bila tudi hiša se unela, kajti v polnem plamenu jo je na tleh našla in hitro z vodo polila. Groza je bila to revo videti! Čez nekoliko časa se je vendar toliko zavedela, da je mogla svete sakramente prejeti, pa je tudi povedala, kako je v to nesrečo prišla. Ko se je pri ognji grela — je rekla reva — čuti, da jo po kolenih peče; na to vstane, da se ogleda, pa hipoma jej začne vse oblačilo od zdolej goreti in to tem bolj, ker je burja skozi vrata od kuhinje na-njo pihala; da bi se vetru umeknila, teče v izbo; al ogenj se ji po celem životu razpase; omamljena od bolečine zgrudi se na tla. Pogumna soseda je tudi otroka, ki ga je nesrečna mati hitro z naročja pri ognju djala in kteremu je že tudi oblačilce tlel, strašne nesreče otela. Nesrečno mater je pa Vsegamogočni danes ob dveh zjutraj vseh težav rešil. — Gospodinje varujte se ognja!

Iz Kranja. Namesto g. prof. Pajka na našo gimnazijo dobimo gosp. Mih. Žolgarja, ki je dozdaj bil učiteljski namestnik v gimnazii celjski.

Iz Ljubljane. *(Na spomin Vodniku.)* V nedeljo je obhajala čitalnica naša rojstni dan Vodnikov. Slovesnost to je počastil prečastiti gospod deželni predsednik z visokorodno svojo gospó in mnogo povabljenih odličnih gostov. Tudi iz dežele je prišlo nekoliko občespoštovanih rodoljubov in slovensko Primorje bilo je namestovano po gosp. Nabergoji in gosp. Gorjupu. Celó iz Temešvara je skupščino pozdravil telegram g. prof. Horaka v imenu 4 Slovencev in ene Slovenke. Po overturi, ki jo je godla slavnoznana c. k. glasba topničarjev, je besedo začel predsednik čitalničin gosp. dr. Janez Bleiweis s sledečim ogovorom:

Po sporočilu odbora čitalničinega došla mi je častna naloga, da s prologom vpeljem slovesno nocojšno „besedo“, ktere namen je, da hvaležnega srca čestitamo duševnemu očetu naroda našega — Vodniku — ob rojstnem njegovem dnevu.

Ravno 110 let je danes — slavna gospôda! — kar se nam je rodil Vodnik naš. Od tistihmal pa, kar smo 1858. leta obhajali stoletnico njegovo, stavi čitalnica naša spomin ta v prvo vrsto slovesnosti svojih, in sestrice njene — druge čitalnice po zemlji slovenski — nas hvalevredno posnemajo v tem obhajilu.

Ako nam kdo vprašanje stavi: kako to, da narod naš ravno Vodnika slaví tako posebno nenavadno, lahko mu damo odgovor ta: da hvaležnost naroda slovenskega do njega je neizmerna, kakor so neizmerne zasluge njegove za narod naš.

Neopravičeno bilo bi hvalisanje, ako bi kdo trdil, da Vodnik je najizvrstnejši pesnik naš, da je najbolji slovničar, najbolji zgodovinar itd. in da nimamo odličnejših pesnikov, slovničarjev, povestničarjev itd. — Ne to, kar imenujemo specijalno izvrstnost v tej ali uni struki, ne to je, kar Vodniku daje vrednost toliko, — marveč to je, Vodnik sam je bil korenjak za deset druzih, da je delal sam za deset druzih izvrstnih, in to vse iz lastne močí, iz čiste ljubezni do naroda svojega, in ob časih tacih, ko je še debela mègla nemilega tujstva ležala nad zemljo našo.

Véliki misijonar omike in rodoljubja bil je Vodnik domovini svoji, za ktero je živel, trpel, umrl.

Kdo, gospôda moja! je prvi nam čistil jezik, dajal sosedu nazaj, kar je najetega v njem? Kdo je prvi svetu pokazal bogastvo, sladkost, krepkost jezika slovenskega? — Vodnik!

Kdo nam je prepeval pesmi tako v narodovem duhu, kakor Vodnik!

Kdo je že v preteklem stoletji, ko so še po vsem svetu časniki bili bele vrane, izdajal slovenski časnik? — Vodnik!

Vodnik je bil, ki je prvi nam začel izdelavati véliki slovár.

Vodnik je bil, ki je spisal povestnico naše domovine, ktere še dosihmal nikdo ni prekosil.

Vodnik je spisal slovensko gramatiko, kršanski nauk za šole in je bil marljiv pripomočnik pri prestavljanji pisma svetega.

Vladi je stregel s tem, da je bil translator uradnih razglasov.

In tudi kmeta ni pozabil, kteremu je v „véliki pratiki“ svoji podajal gospodarske nauke, pa tudi gospodinj naših ne, — poslovenil jim je „kuharske bukve“, in prof. Matošeku je v slovenski jezik prestavil „bukve za babice.“

Vodnik je bil mineralog, arheolog, numismatik, profesor mnozih naukov, ravnatelj treh učilnic, — znal je zraven maternega svojega jezika več druzih slovanskih narečij in vrh tega še 6 druzih jezikov.

Človeku se v glavi vrtí, ako vidi, kaj je delal in stvaril na polji tolikostranskem. Če vé kdo — in tudi pri drugem narodu — za enacega možá, naj reče: kdo da je!

In ta izvrstni naš rojak ni bil sin mogočnih, bogatih starišev; rodil se je v borni bajtici na kmetih; šel je v šolo v prtenih hlačicah; 17 let star postal je meniček frančiškan in mašnik, dokler ga ni čez 9 let škof Herberstein oprostil samostanskih zidov njegovemu duhu pretesnih in ga poslal za kaplana na deželo, kjer se je s pripomočjo dveh preblagih naših Zoisov začela razvijati delavnost njegova. —

Ker pa človek izvrstne možé rad tudi pozná po osebi, značaji, vedenji v družnem življenji itd., naj dodam še nekoliko besedí o tem.

Vodnik, mož srednje pa krepke postave, bil je priljuden, pohleven, pobožen pa rad vesel; marsiktero okroglo nam je zapel. Rodoljub z dušo in telesom, pa je tudi milo potožil, ko je videl, kakor v pravlici svoji pravi, kako se „nemškemu konju trikrat na dan oves ponuja, kranjsko paro pa po glavi tepó.“

Če tudi se je natolcevan po hudobnih jezicih vladi zeló zameril, da je zapel „Ilirijo oživljeno“ v prevelikem veselji, ko je narodu našemu v šolah došla ravnopravnost, in je bil zatega del prvi mučenec národnosti slovenske, bil je vendar vseskozi Vodnik zvest Avstrijan, Avstrijan, kakor rodoljub, z dušo in telesom. Navdušene njegove „brambovske“ pesmi navduševale so narod, da je radosten v boj šel in kri prelival za dom in cesarja; — bil je Vodniku — kakor je v pesmah svojih rekel — „Estrajh za vse!“

Tako je bil Vodnik vzor pravega slovenskega rodoljuba, po kterem še danes Slovenci imamo geslo: vera, cesar, domovina! —

Slavna gospôda! mislim, da kratke te črtice iz življenja Vodnikovega pričajo nam dovolj, zakaj da narod slovenski njega tako visoko ceni: naša hvaležnost je neizmerna kakor so neizmerne zasluge Vodnikove za narod naš.

In zato Ti, véliki Vodnik! zopet danes hvaležna domovina okrog glave ovija venec slave!

Res profetične so bile Tvoje besede, ko si rekel:

Ne sina ne hčere po Tebi ne bo,
Dovolj je spomina: Te dela pojó! —

Po govoru, z veliko pohvalo sprejetem, so se po programu, v poslednjem listu naznanjenem, vršile posamne točke. Možki zbor pod vodstvom gosp. Försterja je prav izvrstno in z občno pohvalo pel Nedvedovo himno na Vodnika in Försterjev zbor „Samo.“ Odlikoval se je tudi umetnik vojaške glasbe c. kr. polka grof Hujnovega z godbo težke Eversove „Rapsodije.“ Mnoge nemile okoliščine pa so bile krive, da ostale programove točke se niso tako vršile kakor se je mislilo in pa želelo za to slovesno besedo. O političnih zadevah je znano, da „trop tard“ (prepozno) je mnogokrat osodepolna besedica; na javnem gledišcinem odru in pa v koncertih in besedah nasproti pa je „trop tôt“ (prezgodaj) včasih spotikljej. Naj pa to nikogar ne žali, kar se drugikrat dá popraviti. Na očitni oder stopiti, ni kaj bodi reč; saj je še nekdanjemu mestnemu županu, staremu advokatu, besedo popolnoma zaprlo, ko je imel pri instalacii svoji govoriti. — Po besedi je bil ples, tako sijajen in živahen do jutra, da ga po pravici zapišemo med najodličnejše plese ljubljanske. Gosp. Drahsler je voditelj plesov „comm' il faut.“

— *(Odbor kmetijske družbe)* je v nedeljo imel svojo mesečno sejo, v ktero je prišel tudi vitez Gutmannsthal iz Trsta. Tajnik dr. Jan. Bleiweis je poročal o mnozih družbenih zadevah, ki so došle odboru in o kterih ima danes sklepati. Sklenjeno je bilo z adreso odgovor dati prijaznemu pismu novega ministra za kmetijstvo, grofa Potockega. Naznanjeno je bilo, da odsek za gozdnarstvo je gosp. dr. Jan. Ahačiča izvolil za prvomestnika. Zarad Hartingerjevih podučnih kmetijskih podob, o kterih je c. kr. deželna vlada družbo prašala za njeno mnenje, je odbor po vsestranskem prevdarku sklenil, da se dá odgovor ta, da, če tudi je za ljudske šole le malo pripravnih zvezkov vmes, naj bi se vendar na občno korist kmetovalcem natisnilo vseh 16. — Gosp. dr. Ahačič je bral načrt pisma, ktero naj družba pošlje državnemu zboru s prošnjo, da se po dunajsko-tržaški železnici vožnina zniža za kmetijske pridelke. Izvrstno dobro osnovano to pismo, ktero odkritosrčno pretresa ravnanje francozke družbe, z nekterimi važnimi dodatki gosp. Jož. Debevca in z dodatkom gosp. predsednika Trpinca je bilo soglasno sprejeto. Ko bode to pismo v rokah državnega zbora, ga bodo prinesle tudi „Novice“ svojim bralcem. — Gosp. Schollmajer-jevo sporočilo v rabi človečjeka ljubljanskega je bilo dotičnemu odseku v prevdarek izročeno. — Nova družba za vrtnarstvo in vinarstvo v Vélikem Varadinu je bila sprejeta v vrsto kmetijskih družeb, s kterimi občuje naša družba. — Gospá baronovka Lazzarinijeva v Smledniku je naznanila družbi, da ima 200 lot lepega in zdravega semena svilnih črvičev na prodaj. Odbor je sklenil naznaniti to po „Novicah“ (se tedaj zgodí). — Gosp. predsednik Trpinec je obljubil po „Novicah“ naznaniti svoje

skušnje o novi angležki pinji, ktera je bila v našem listu lani naznanjena.

— Gosp. župan dr. Costa je prišel v pondeljek iz Dunaja nazaj, in to prav zadovoljen. Kar v današnjo „Laibacherico“ o njem piše brž ko ne naš „znani prijatelj“ iz Dunaja, je izmišljeno od konca do kraja. Ustavno ministerstvo, ktero vsem mestom hoče izročiti vsa policijska opravila razun državnih, in je ravnokar to opravilstvo izročilo pražki županii, ne bo ljubljanskemu mestu jemalo policijstva, ktere velik del že po občinski postavi spada v opravilstvo mestne županije, je tedaj bistveni del občinske avtonomije.

— Poslednji véliki sejm je bil nenavaden zarad dveh rečí: štacunarji že dolgo ne pomnijo toliko kupcev ženinov in nevést, kakor letos, drugo pa je bilo to, da sila veliko živine pa drage so prignali na prodaj.

— *(Evo, kako se obrača denar mrtve roke!)* 21. januarja je umrl prečastiti gosp. Ignaci Holzapfel, župnik in dekan v Ribnici. Ne le zato, ker je bil ranjki nekdaj slovenski pisatelj in pesnik (Prešernov „Lesničnjek“ v „Čbelici“) in tudi „Novicam“ od začetka do danes naročnik, ampak zlasti zato, ker je s svojim velikim premoženjem zapustil si blag spomin, ki ga bodo na veke v srcu nosili oni nesrečni, kterim pravimo gluhomutci ali gluhonemi. Izvzemši mala darila za uboge ribniške in tržiške fare zapustil jim je vse, kar si je več ko 44letnem pastirjevanji prihranil s svojo varčnostjo, in zavod kranjske gluhomutnice tako trdno podstavil, da bode zdaj deželnemu zboru moč, resno poprijeti se te dobrodelne naprave; kajti utegnilo bi, če smo pravo izvedeli, zalogu, v ta namen že nabranemu, iz njegove zapuščine prirasti 50.000 do 60.000 goldinarjev. Če tudi ne bi nikdo nič mogel reči, ko bi bil ranjki zdatno pomoč zapustil nepremožnim Ribničanom, ki ravno zidajo novo cerkev, vendar moramo spoznati, da se nam njegov vzor, v kterega je s svojo varčnostjo vedno obrnjene imel svoje očí, zdí še viši in blaži, ker je to zdatna pomoč ne le velikim revežem sedanjega, ampak tudi prihodnjega rodú, in ne le enega kraja, ampak vse kranjske dežele. Ta misel naj tolaži Ribničane, ktere morda žali, da je toliko denarja pobegnilo iz njihove lepe široke po svetu znane doline. Bog Ribničanom na drugi strani, blagemu ranjkemu na onem svetu stoterno povrni, nam pa nakloni še več takih dobrotnikov!

— *(Pasja steklina brez konca in kraja.)* Iz Kamnika je naznanila c. kr. okrajna gosposka, da so ondi vbili stekline sumljivega psa, ki je celó domače ljudí začel napadati, druzega neznanega pa so vbili v Topolah, kamor je prišel od ljubljanske straní ter je popadel človeka, raztrgal raco in več psov popadel.

— Gosp. Anton Vukasinović, inšpektor zavoda za svilorejo v Oséku (Esseg) v Slavonii, je prosil kmetijsko družbo, naj naznaniti blagovoli, da 3. iztis njegove knjige v hrvaškem, nemškem in magjarskem jeziku pod naslovom „Praktična vodila o rej murb, svile, sadja in bčel“ z 28 podobami kmalu pridejo na svitlo in da 140 straní debeli knjigi cena je le 60 kr. Konec sušca meseca se razpošilja knjiga s poštnim povzetji.

— „Šolski Tovarš“ je v 3. svojem listu potožil, da ga je „neki gospod, bivši šolski ravnatelj“ zabavljivo imenoval „ein primäres (sic! brž ko ne je hotel učeni gospod po pravem reči primitives) Blättchen.“ V tolažbo mnogo in po pravici spoštovanemu „Uč. Tovaršu“ rečemo le to, da gospod Lesjakova kritika o tem ima prav toliko veljave kakor je ima „lesjačica“ med pravopisi slovenskimi.

— Kakor slišimo, je c. kr. deželna vlada dovolila društvo „Sokola.“

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Delegaciji niste še nič dovršile; odseki delegacije državnega zbora so vendar bolj marljivi kakor je ogerska delegacija, kteri je pred vsem največ na tem ležeče bilo, da je za-se imé „državnega ministerstva“ (reichsministerium) pokopala. Naši ministri dovolijo Magjarom vse, česar zahtevajo, in ker levica ogerske deputacije ne trpí „državnega ministerstva“, ampak je zahtevala, da se imenuje „skupno ministerstvo“, jim je, gledé na Ogersko, to ime dovolilo, in le v delegacii dunajskega državnega zbora bode še veljalo „državno ministerstvo.“ Čedalje očitnejše je, da se ne priznava Avstrija z dvema polovicama; da! še celó imena nimajo slovansko-nemške dežele; kmalu se bo prikazal naslov: „Ogersko in ostale dežele Njih Veličanstva cesarja avstrijskega!“ — Kamo jadramo?!

— Deputacijo hrvaško, ktera prinese adreso hrvaškega zbora, je imel cesar sprejeti 3. dne svečana.

— Župan pražki dr. Klaudy z deputacijo je prišel le-sem, da gré k cesarju.

— Okrožnico ministra dr. Giskre hvalijo nekteri časniki neizmerno, a ravno tako jo grajajo drugi. Okrožnici Schmerlingova in Belkredijeva ste ostale na papirji, bo li dr. Giskrova imela drugo osodo?

Hrvaško. 1. svečana se je povérno pismo dalo deputacii, ktera gré v Pešt, da zapečati podložtvo pod „Magjarorszag.“

— Kakor je preračunil „Novi Pozor“, potrošil je sloveči mecén jugoslovanske vede in umetnosti, vladika J. J. Strossmajer v Dijakovem, doslej za cerkvene, znanstvene in druge dobrodelne namene nenavadno veliki znesek 654.050 gold. Teh denarjev je daroval za vedo in umetnost za jugoslavensko akademijo 78.200 gld., za jugoslavensko vseučilišče v Zagrebu 57.000 gld., učiteljem dijakovske vladikovine v podporo 11000 gld., za odgojo mladih Bolgarov v zagrebskih šolah 9000 gld., za gimnazijo v Oseku 5000 gld., za uboge učence na gimnaziji oseškej 1000 gld., reškej 1000 gld., varaždinskej 1000 gold., vinkovskej 1000 gold., senjskej 1000 gold.; za matico dalmatinsko 1000 gld., slovensko 1000 gld., slovaško 1000 gld. itd.

Ogersko. — Danes pričakujejo Nj. Veličanstva cesarja in cesarico v Buda-Pešt, kjer cesarica ostane po porodu do maja meseca.

— Košut je iz Turina v „Magjar Ujsag-u“ razglasil pismo, ktero preklinja 1867. leto, ker je ogerski zbor izdal samostojnost dežele (kaj pravi Deak o tem naklonu?) in želí, da se vzdigne javni duh in bode blagoslovljeno 1868. leto!

Tirolsko. Znani cerkveni časnik „Tiroler Stimmen“ na vprašanje: ali katolišk uradnik sme priseči na sedanjo ustavo brez oskrumbe svoje vesti? odgovarja, da sme. Tudi „Volksfr.“ pravi, da „pri tej prisegi ne gré za notranje mišljenje ali prepričanje. Kakor uradnik tako tudi vsak državljan mora obstoječi postavi pokoren biti, in le to pokornost z ozirom na svojo posebno službo sè prisego naznanjuje.“

Francozko. Iz Pariza. Čedalje bolj se kaže, da hudo vrè pri nas; skrivé se tiskajo časniki, kteri podpihujejo punt. Zvezda Napoleonova se vtrinja.

Rusko. — Časopis „Moskvić“ trdi, da se je Rusija združila s prusko vlado v ta namen, da se Turk zapodí iz Evrope. — „Invalid“ pa piše: „Zastonj obečajo vladni francozki časniki mir za to leto; nezaupanje raste od dné do dné; francozka vlada zahteva prenaredbe vojaške, in to kaže, da ima skrivne namene.“

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.